

זכור את אשר עשה לך עמלק – שם משמואל לשבת תצוה זכור

דברים כה

(יג) לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן גדולה וקטנה :
 (יד) לא יהיה לך בביתך איפה ואיפה גדולה וקטנה :
 (טו) אבן שלמה וצדק יהיה לך איפה שלמה וצדק יהיה לך למען ואריכו ימיה על האדמה אשר ה' אלקיך נתן לך :
 (טז) כי תועבת ה' אלקיך כל עשה אלה כל עשה עול :
(יז) זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים :
(יח) אשר קרד בדרך ויזנב בדך כל הנחשלים אחריך ואתה עיף ויגע ולא ירא אלקים :
(יט) והיה בהניח ה' אלקיך לך מכל איביך מסביב בארץ אשר ה' אלקיך נתן לך נחלה לרשתה תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח :

שם משמואל תצוה וזכור - שנת תרע"א

להבין הטעם מה שקורין פרשת זכור בשבת דוקא¹. דהנה ענין קליפת עמלק הוא שקר והטעאה, וכסות ולשון שינה, ועם כן אם שקרת במדות, ובמשקלות הוי דואג מגירוי האויב,² וזה שמכניס הטעאה ושקר בלב האדם להחליק בעיניו מעשיו ושיהיה כל דרכו ישר בעיניו, וזה שנמשל לחזיר פושט טלפיו ומראה שהוא טהור,³ ונצטוינו למחותו לבער השקרים והגלולים מן העולם. אך זה שייך רק באיש שעושה מעשיו על פי הוראת השכל, היינו שבאם לא תהיה הטעאה ויבחין בין טוב לרע יעשה רק טוב, אבל באיש שעדיין מצואתו לא רחץ ואיננו פורש מדברים הרעים אף שיודע שהוא רע, מה תועלת לו מביעור השקר. ועל כן באה מצות מחיית עמלק רק אחר כיבוש ז' אומות, כמו שכתוב וְהָיָה בְהַנִּיחַ וכו' **מִכָּל אֹיְבֵיךָ מִסָּבִיב שֵׁם ז' האומות** הרומזות לשבע המדות הרעות כנודע, היינו שקליפתן היא להכניס בלב איש ז' מדות הרעות כל אומה ואומה מדה רעה מיוחדת.⁴ ואחר הכרתת ז' האומות אז הוא זמן ביעור שקר כנ"ל. ועל כן בשבת דאפילו עם הארץ אימת שבת עליו שלא לעשות מה שיודע שאין ראוי לעשות,⁵ על כן אז זמן זכירה למחות שמו של עמלק :

עוד יש לומר דהנה כבוד קדושת אבי אדומו"ר זצלה"ה אמר דהא דכתיב בכל מקום מחיית עמלק מתחת השמים, כי כחו הוא רק למטה מן השמים, אבל תורה היא למעלה מן השמים, כאמרם ז"ל מה יתרון לאדם <בְּכָל עֲמֹלוֹ> שִׁיעֲמַל תַּחַת הַשָּׁמַיִם (קהלת א, ג) תחת השמש אין לו אבל למעלה מהשמש שהוא תורה יש לו,⁶ ועל כן כשרפו ידיהם מן התורה שהיא למעלה מן השמים ונעשו למטה מן השמים אז נתגבר עמלק שהוא למטה מהשמים,⁷ עד כאן תורף דבריו. ויש לפרש ששמים וארץ הם מוח ולב, וקליפת עמלק הוא להפריש בין המוח ללב שלא יאיר המוח ללב, וכעין אמרם ז"ל יצר הרע דומה לזבוב ויושב בין שני מפתחי הלב.⁸ והנה בשבת נאמר וַיְכַלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ (בראשית ב, א), ופירשנו במקום אחר שנעשה משמים וארץ כלל אחד שנכללו זה בזה, והיינו שהמוח מאיר ללב, ומזה בא שעם הארץ אימת שבת עליו, ולכן אז בכחנו להתגבר עליו ולבערו עד תומו שלא תהיה לו שליטה אף בששת ימי המעשה, ועל כן מתחילין בשבת והכל נגרר אחר ההתחלה :

- 1 **שו"ע** או"ח תרפה : (א) ר"ח אדר הסמוך לניסן שחל להיות בשבת, קורין פרשת שקלים... (ב) בשבת שניה מוציאין שני ספרים ; באחד קורא פרשת השבוע, ובשני קורא : זכור את אשר עשה לך עמלק, ומפטיר : פקדתי את אשר עשה עמלק.
- 2 **תנחומא** כי תצא ח : זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים רבי בנאה פתח מאזני מרמה תועבת ה' (משלי יא) אם ראית דור שמדותיו שקר דע שהמלכות מתגרה באותו הדור מה טעם מאזני מרמה תועבת ה' וכתוב אחריו בא זדון ויבא קלון ואת צנועים חכמה. רבי ברכיה בשם רבי אבא בר כהנא אמר האזכה במאזני רשע ובכיס אבני מרמה (מיכה ו) אפשר דור שמדותיו שקר שהוא זכאי ובכיס אבני מרמה? אמר רבי לוי אף משה רמזה להם בתורה שנאמר לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן לא יהיה לך בביתך מה טעם כי תועבת ה' מה כתיב אחריו זכור את אשר עשה לך עמלק ; **רש"י** דברים (כה, יז) ד"ה זכור את אשר עשה לך) : אם שקרת במדות ובמשקלות הוי דואג מגירוי האויב שנאמר מאזני מרמה תועבת ה' וכתוב בתריה בא זדון ויבא קלון.
- 3 **בראשית רבה** סה, א : ויהי בן ארבעים שנה הדא הוא דכתיב (תהלים פ) יכרסמנה חזיר מיער ר' פנחס בשם רבי סימון מכל הנביאים לא פירסמוה אלא שנים משה ואסף משה מתקן מדותיו אז אין מתירא משום אומה ; **ספר מאור ושמש**, מסעי ד"ה וידבר : ושרי אומות ממשכיב את המדות למטה אחר תאוות רעות ומדות רעות ומביאים את התאוות לגבול וקצה וסוף ; **פרי צדיק** וישלח א : ז' אומות הכוללים כל ז' מדות הרע.
- 5 **תוספתא דמאי** ה, ג : תרומת מעשר דמאי שחזרה למקומה ר"ש שזורי אומר אף בחול שואלו ואוכלו על פיו יתר על כן אמר רבי שמעון שזורי הפריש תרומה ומעשרות ונגנבו הפירות הולך ושואלו ובה ואוכל על מה שהפריש שכשם שאימת שבת על עם הארץ כך אימת דימוע על עם הארץ.
- 6 **בבלי שבת** ל ע"ב : מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש ואמרי דבי רבי ינאי תחת השמש הוא דאין לו קודם שמש יש לו <קס"י> : אס יעמול בתורה שקלמה לשמש יס יתרון ; **פסיקתא דרב כהנא**, ח, א : ד"א מה יתרון לאדם בכל עמלו וגי (שם א ג) א"ר יודן תחת השמש אין לו למעלה מן השמש יש לו.
- 7 **מכילתא** פרשת עמלק א : וילחם ישראל ברפידים. א"ר חנניה דבר זה שאלתי את רבי אלעזר במתיבתא רבא רפידים מהו אמר לי כמשמעו... אחרים אומרים אין רפידים אלא רפיון ידים לפי שרפו ישראל ידיהם מדברי תורה לכך בא שונא עליהם לפי שאין השונא בא אלא על רפיון ידים...
- 8 **בבלי ברכות** סא ע"א : אמר רב יצר הרע דומה לזבוב ויושב בין שני מפתחי הלב שנאמר זבובי מות יבאיש יביע שמן רוקח ושמואל אמר כמין חטה הוא דומה שנאמר לפתח חטאת רובץ.

זכור את אשר עשה לך עמלק – שם משמואל לשבת תצוה זכור – דף למורה

דברים כה

(יג) לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן גדולה וקטנה :

(יד) לא יהיה לך בביתך איפה ואיפה גדולה וקטנה :

(טו) אבן שלמה וצדק יהיה לך איפה שלמה וצדק יהיה לך למען יאריכו ימיה על האדמה אשר ה' אלקיך נתן לך :

(טז) כי תועבת ה' אלקיך כל עשה אלה כל עשה עול :

(יז) **זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים :**

(יח) **אשר קרד בדרך ויזנב בך כל הנחשלים אחריו ואתה עיף ויגע ולא ירא אלקים :**

(יט) **והיה בהניח ה' אלקיך לך מפל איביך מסביב בארץ אשר ה' אלקיך נתן לך נחלה לרשתה תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח :**

שם משמואל תצוה וזכור - שנת תרע"א

רצון - מושפע ממידות מקולקלות הגורמות לבחור ברע
שכל - ניתן להטעיה מבחוץ ע"י שקר שמטטטש בין טוב לרע
קליפת ז' אומות מכניסה ז' מידות רעות
קליפת עמלק מכניסה שקר והטעיה בלב

להבין הטעם מה שקורין פרשת זכור בשבת דוקא.¹ דהנה ענין קליפת עמלק הוא שקר והטעאה, וכסות ולשון שינה, ועם כן אם שקרת במדות, ובמשקלות הוי דואג מגירוי האויב,² וזה שמכניס הטעאה ושקר בלב האדם להחליק בעיניו מעשיו ושיהיה ושיהיה כל דרכו ישר בעיניו, וזה שנמשל לחזיר פושט טלפיו ומראה שהוא טהור,³ ונצטוינו למחותו לבער השקרים והגלולים מן העולם. אך זה שייך רק באיש שעושה מעשיו על פי הוראת השכל, היינו שבאם לא תהיה הטעאה ויבחין בין טוב לרע יעשה רק טוב, אבל באיש שעדיין מצואתו לא רחץ ואינו פורש מדברים הרעים אף שידוע שהוא רע, מה תועלת לו מביעור השקר. ועל כן באה מצות מחיית עמלק רק אחר כיבוש ז' אומות, כמו שכתוב וְהָיָה בְהִנָּיִם וכו' **מִכָּל אִיבֵיךָ מִסָּבִיב שֵׁם ז' האומות** הרומזות לשבע המדות הרעות כנודע, היינו שקליפתן היא להכניס בלב איש ז' מדות הרעות כל אומה ואומה מדה רעה מיוחדת.⁴ ואחר הכרת ז' האומות אז הוא זמן ביעור שקר כנ"ל. ועל כן בשבת דאפילו עם הארץ אימת שבת עליו שלא לעשות מה שידוע שאין ראוי לעשות,⁵ על כן אז זמן זכירה למחות שמו של עמלק :

תורה – מעל השמים רפיון בתורה – התגברות עמלק הנמצא מתחת לשמים קליפת עמלק מפרידה בין שמים וארץ - מח ולב בשבת מתאחדים שמים וארץ

עוד יש לומר דהנה כבוד קדושת אבי אדמו"ר זצלה"ה אמר דהא דכתיב בכל מקום מחיית עמלק מתחת השמים, כי כחו הוא רק למטה מן השמים, אבל תורה היא למעלה מן השמים, כאמרם ז"ל מה יתרון לאדם <בְּכָל עֲמָלוֹ> שִׁיעֲמַל תַּחַת הַשָּׁמַיִם (קהלת א, ג) תחת השמש אין לו אבל למעלה מהשמש שהוא תורה יש לו,⁶ ועל כן כשרפו ידיהם מן התורה שהיא למעלה מן השמים ונעשו למטה מן השמים אז נתגבר עמלק שהוא למטה מהשמים,⁷ עד כאן תורף דבריו. ויש לפרש ששמים וארץ הם מוח ולב, וקליפת עמלק הוא להפריש בין המוח ללב שלא יאיר המוח ללב, וכעין אמרם ז"ל יצר הרע דומה לזבוב ויושב בין שני מפתחי הלב.⁸ והנה בשבת נאמר וַיִּכְלוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ (בראשית ב, א), ופירשנו במקום אחר שנעשה משמים וארץ כלל אחד שנכללו זה בזה, והיינו שהמוח מאיר ללב, ומזה בא שעם הארץ אימת שבת עליו, ולכן אז בכחנו להתגבר עליו ולבערו עד תומו שלא תהיה לו שליטה אף בששת ימי המעשה, ועל כן מתחילין בשבת והכל נגרר אחר ההתחלה :

- 1 **שו"ע** או"ח תרפה : (א) ר"ח אדר הסמוך לניסן שחל להיות בשבת, קורין פרשת שקלים... (ב) בשבת שניה מוציאין שני ספרים ; באחד קורא פרשת השבוע, ובשני קורא : זכור את אשר עשה לך עמלק, ומפטיר : פקדתי את אשר עשה עמלק.
- 2 **תנחומא** כי תצא ח : זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים רבי בנאה פתח מאזני מרמה תועבת ה' (משלי יא) אם ראית דור שמדותיו שקר דע שהמלכות מתגרה באותו הדור מה טעם מאזני מרמה תועבת ה' וכתוב אחריו בא זדון ויבא קלון ואת צנועים חכמה. רבי ברכיה בשם רבי אבא בר כהנא אמר האזכה במאזני רשע ובכיס אבני מרמה (מיכה ו) אפשר דור שמדותיו שקר שהוא זכאי ובכיס אבני מרמה? אמר רבי לוי אף משה רמזה להם בתורה שנאמר לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן לא יהיה לך בביתך מה טעם כי תועבת ה' מה כתיב אחריו זכור את אשר עשה לך עמלק ; **רש"י** דברים (כה, יז) ד"ה זכור את אשר עשה לך) : אם שקרת במדות ובמשקלות הוי דואג מגירוי האויב שנאמר מאזני מרמה תועבת ה' וכתוב בתריה בא זדון ויבא קלון.
- 3 **בראשית רבה** סה, א : ויהי בן ארבעים שנה הדא הוא דכתיב (תהלים פ) יכרסמנה חזיר מיער ר' פנחס בשם רבי סימון מכל הנביאים לא פירסמוה אלא שנים משה ואסוף משה אמר (דברים יד) ואת החזיר כי מפריס פרסה הוא אסף אמר יכרסמנה חזיר מיער למה הוא מושלה בחזיר אלא מה חזיר הזה בשעה שהוא רובץ הוא מפשיט את טלפיו כלומר שאני טהור כך מלכות הזאת הרשעה גוזלת וחומסת נראת כאלו מצעת את הבימה כך עשו כל ארבעים שנה צד נשי אנשים ומענה אותם וכיון שהגיע לארבעים שנה דימה עצמו לאביו אמר מה אבא נשא אשה בן ארבעים שנה אף אני נושא אשה בן ארבעים שנה הה"ד ויהי עשו בן ארבעים שנה ; **בבלי פסחים** קיח ע"ב : נשאה מלכות [רומי] הרשעה קל וחומר בעצמה ומה הללו שאין אחיהן כך אנו שאנו אחיהן לא כל שכן אמר לו הקדוש ברוך הוא לגבריאל גער חית קנה געור חיה וקנה לך עדה דבר אחר געור חית קנה שדרה בין הקנים דכתיב יכרסמנה חזיר מיער וז"ז שדי ירענה.
- 4 ספר **אמרי פנחס**, שער א, תורה נביאים כתובים : והנה אמרו בשם הבעש"ט שאומות העולם הם המדות רעות שבאדם וכל אומה יש לה אחיזה במדה רעה אחת וכשאדם מתקן מדותיו אז אין מתירא משום אומה ; **ספר מאור ושמש**, מסעי ד"ה וידבר : ושרי אומות ממשכיכם את המדות למטה אחר תאוות רעות ומדות רעות ומביאים את התאוות לגבול וקצה וסוף ; **פרי צדיק** וישלח א : ז' אומות הכוללים כל ז' מדות הרע.
- 5 **תוספתא דמאי** ה, ג : תרומת מעשר דמאי שחזרה למקומה ר"ש שזורי אומר אף בחול שואלו ואוכלו על פיו יתר על כן אמר רבי שמעון שזורי הפריש תרומה ומעשרות ונגנבו הפירות הולך ושואלו ובה ואוכל על מה שהפריש שכשם שאימת שבת על עם הארץ כך אימת דימוע על עם הארץ.
- 6 **בבלי שבת** ל ע"ב : מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש ואמרי דבי רבי ינאי תחת השמש הוא דאין לו קודם שמש יש לו <קס"י> : אם יעמול בתורה שקלמה לשמש יס יתרון ; **פסיקתא דרב כהנא**, ח, א : ד"א מה יתרון לאדם בכל עמלו וגי' (שם א ג) א"ר יודן תחת השמש אין לו למעלה מן השמש יש לו.
- 7 **מכילתא** פרשת עמלק א : וילחם ישראל ברפידים. א"ר חנניה דבר זה שאלתי את רבי אלעזר במתיבתא רבא רפידים מהו אמר לי כמשמעו... אחרים אומרים אין רפידים אלא רפיון ידים לפי שרפו ישראל ידיהם מדברי תורה לכך בא שונא עליהם לפי שאין השונא בא אלא על רפיון ידים...
- 8 **בבלי ברכות** סא ע"א : אמר רב יצר הרע דומה לזבוב ויושב בין שני מפתחי הלב שנאמר זבובי מות יבאיש יביע שמן רוקח ושמואל אמר כמין חטה הוא דומה שנאמר לפתח חטאת רובץ.